

Sumar

A fost odată.....	9
Maruca.....	13
Repere cronologice.....	31
Bucureștiul în La Belle Époque.....	43
Curtea	52
Căsătorie princiară.....	71
George Enescu, pasiunea unei vieți.....	95
România în război	113
Perioada interbelică	133
1928, Anul Negru.....	143
Al doilea Război Mondial.....	149
Controversa de la Moscova	159
Bibliografie	169

A fost odată

Cândva, demult, s-a născut o prințesă în frumoasa Moldovă, regiune din extremitatea nordică a ceea ce nu era pe-atunci încă pe deplin România. Un ținut cu ierni înghețate, în care urlă lupii și bântuie haiducii, în care bisericile sunt pictate pe dinăuntru și pe afară, în care slujnicuțele boierilor au ochii verzi ca apele schimbătoare ale oceanului, în care zânele umblă prin păduri și vrăjitoarele culeg mătrăgună. Astfel s-a născut, într-o casă-palat cu podele ceruite, un fluture luminos, pe aceste meleaguri de oameni îndrăgostiți în care poezia va rămâne o artă nobilă, chiar dacă într-o zi va fugi de-acasă, dornic să cunoască totul și să aducă lumea la picioarele moldovenilor molcomi, trăitori între cer și pământ, la granița dintre văzut și nevăzut.

„Trebuie totuși să mărturisesc că prietena mea avea o dragoste ciudată pentru absurd în toate formele sale. Lua lucrurile în serios până la un oarecare punct; de acolo înainte, totul nu mai era decât o imensă glumă, în care se cuprindeau toate obiceiurile, maniile și decretetele impuse de ea. Uneori râdeam împreună ca două școlărițe; Maruca era întotdeauna aceea care se apuca de năzdrăvăni și toată lumea era nevoită să ia parte la râsetele ei, chiar și diplomații cei mai serioși. Când îmi amintesc de unele întâmplări în odăile pline de umbră ale Marucăi, îmi vine să râd chiar când sunt singură.”

Regina Maria a României*

* Regina Maria a României, *Povestea vieții mele*, vol. II, trad. de Mărgărita Miller-Verghi, ediție îngrijită de Ioana Cracă, Editura Eminescu, București, 1991, p. 217 (n. tr.).

Maruca

Maria Cantacuzino s-a născut cu numele Maria Rosetti-Tescanu, pe 17 iulie 1878, în Moldova, în Moldova, la nord de Țările Române, pe pământul strămoșilor ei, la Tescani (județul Bacău), într-o familie bogată de boieri foarte cultivați. Cu ocazia căsătoriei sale, la nouăsprezece ani, cu Mihai Cantacuzino, a devenit prințesa cea mai bogată din România. Al doilea ei soț, George Enescu, pe care îl numea *Maestrul* sau *Pynx*, poreclă dată de regina Elisabeta a României, îi va aduce armonia de care temperamentul artistic al Marucăi avea nevoie. Franchețea la care îi dădea dreptul statutul de prințesă bogată și-o va exercita în saloane și chiar în fața ocupanților ruși sau a Familiei Regale a României. Mulți au povestit și au scris despre ea că era foarte frumoasă, inteligentă, foarte

bogată și mai ales rebelă, curajoasă, originală, bizară. Mai ales bizară! Eticheta bizareriei i s-a pus repede, dar nu e suficientă pentru a-i explica temperamentul artistic, complex, talentat, clarvăzător și vizionar; poate că era o explicație pentru latura boemă, independentă, pentru capacitatea de a citi în inimi și în suflete. A fost o prințesă care a știut să se folosească de lumea aristocratică și mondenă, căreia îi aparținea prin naștere și prin căsătorie și de care, de altfel, râdea: „Decepționantă invazie a mondenilor care nu-mi aduc altceva decât golul din ei, pe care îl răspândesc peste tot pe unde se află. Ce caută ei în casa mea și ce aștept eu de la ei, eu, care nu trăiesc decât din esențe și care simt că mor de îndată ce *fluidul universal* nu-mi mai curge liber prin vene? Nu doar că tolerez să mă caute, dar întrețin cu grijă și cu artă legăturile cu ei! De ce? Fără îndoială fiindcă instinctul și simțul echilibrului mă avertizează că voga disciplină socială la care mă obligă aceste legături, foarte reduse de altfel, e necesară în balanța vieții mele. Aceste amabile fantome mă ajută să-mi întrețin fațada”.

Răzvrătită împotriva ordinii stabilite și consecventă cu sine – așa va fi Maruca toată viața. În tinerețe, se arunca fără teamă, călare, în cele mai grele trecători neumblate ale munților; în timpul Primului Război Mondial, a refuzat s-o urmeze pe regina Maria, care îngrijea numai ofițeri răniți, preferând să deschidă un spital pentru soldații de rând; nu se lasă nici

pe departe impresionată de bijuteriile de vis oferite de Mihai Cantacuzino cu ocazia căsătoriei lor; mai târziu, se va amuza să se lase curtată de emisarul turc al Sublimei Porți, care avea o reputație de asasin veritabil! Maruca, spirit aventuros însetat de noi și noi experiențe, adoră situațiile-limită și își râde de primejdii, încredințându-se mâinilor Destinului sau ale îngerului ei păzitor. Cu prietenul ei din tinerețe, Jean Chrissoveloni, bate în viteză Moldova în lung și-n lat, la volanul autovehiculului; pe de altă parte, atunci când Jean, furios și încăpățânat, vrea să forțeze cu Panhardul său traversarea râului Tazlău umflat de topirea zăpezilor, punându-le astfel viața în pericol, Maruca își recapătă judecata și instinctul de supraviețuire și-l convinge să n-o facă. Nu va avea niciun regret să-l vadă plecând pe acest bărbat-copil luminos, împreună cu care se îmbăta de senzații tari, în mașina lui, devenită deodată foarte mică în ochii ei! O întâmplare din trecut cu acel râu avea asupra ei o influență mai puternică decât nebuniile prietenului Jean. Dovie, fratele mai mic și mult-iubit al Marucăi, aproape că se înecase în râu când avea doar cincisprezece zile, fiind salvat de administratorul de la Tescani ce o ducea cu barca pe tânăra mamă înapoi la moșie. Tazlăul e înscris în memoria ancestrală a familiei Rosetti-Tescanu, e un zid cvasi-metafizic, între moșie și lume, niciun muritor nu-l poate înfrunta. El geme, se îmbunează, apoi iar răvășește pământul, luând cu el anotimpurile și vârstele.

Înzestrată cu o imaginație debordantă, cu un temperament pasional, cu o sete de absolut, Maruca știe că firea ei nu poate conta decât pe sine pentru a se ține departe de îngustimea de minte, de orbirea, de conformismul contemporanilor săi, uneori de felul lor de-a trăi exclusiv în mundan. Vom regăsi, cumva mai disciplinate, același temperament hipersensibil, independent, același instinct neîmblânzit, aceeași natură complexă, la George Enescu, cel de-al doilea soț al ei. Trecând cu ușurință de la umbră la lumină, ea se întreabă: „Transfigurarea ființelor și lucrurilor prin încrederea sau fervoarea pe care ni le inspiră și prin prestigiul pe care li-l acordăm, făcând să țâșnească flacăra ce mocnește în străfundul sufletelor, e o iluzie?” Întrebări existențiale profunde, majore și mereu actuale, în care s-ar putea regăsi mulți dintre noi, cei de azi.

Maruca va fi liberă și răsfățată, iubită și deja ruptă de această lume profană, care nu va ști niciodată cât de greu apasă uneori pe umerii ei de fluture. Se va lupta pentru a nu-și pierde aripile toată viața, lungă, mult prea lungă pentru gustul ei – moare la vârsta de 90 de ani –, dorindu-și fără încetare să trăiască în toată originalitatea, conștiința și umanitatea ei. Prințesă nu devii, ci te naști. Dar oare împărăția Marucăi era pe deplin din această lume sau era poate premonitorie? Există destine cu multiple fațete, care seamănă cu basmele pline de pericole, dar care ne ascund esențialul, inima fluturelui celest

ce strălucește o clipă pe pământ, apoi dispare. Acest soi de fluture este aparte și solitar, deasupra lucrurilor comune și înaintea vremurilor și contemporanilor săi. Talentul lui e atât de evident, încât îi stânjenește pe ceilalți, care se amuză pe seamă lui, fiindcă e mai simplu să nu știi unde e lăsat să-și întindă aripile acest soi de fluture celest.

Există o parte importantă de eternitate, de atemporal, de contemporan în personalitatea contrastantă a Marucăi, în privirea ei asupra lumii și a existenței. E firesc atunci să vrei s-o readuci la viață. Maria are să ne transmită un mesaj. Cea care, din copilărie, e numită Maruca, fiindcă României îi plac diminutivele, avea o dimensiune spirituală ieșită din comun, conectată la imensitatea magică a universului, dificil de ghicit de către istoricii tradiționali sau de privirile lipsite de îngăduință. A fost o personalitate complexă, de un anticonformism înverșunat. Azi, poate că i s-ar pune eticheta de „copil indigo” sau „copil de cristal”, ființă cu potențial ridicat, supradotată, senzitivă sau perceptivă. A fost, în orice caz, un spirit evoluat, hipersensibil și intransigent în fața vulgarității. Am știut foarte repede că, pentru a o înțelege pe Maruca, trebuia să semeni cu ea, să ai caracterul ei, prioritățile ei, modul ei de a funcționa, percepțiile și valorile ei.

Maruca avea un condei înzestrat, deși mai puțin liric decât al contemporanei și prietenei ei, Martha Bibescu, la rându-i o